

آداب زیارت در آموزه های اهل بیت (علیهم السلام)

إعداد
قسم الشؤون الدينية
شعبة التبليغ

آداب زیارت
در
آموزه های اهل بیت علیهم السلام

إعداد

قسم الشؤون الدينية
شعبة التبليغ

اسم الكتاب: آداب زیارت در آموزه های اهل بیت علیهم السلام

إعداد: قسم الشؤون الدينية - شعبة التبليغ

الناشر: العتبة العلوية المقدسة

المراجعة: شعبة التبليغ في قسم الشؤون الدينية

الطبعة: الأولى

سنة الطبع: ١٤٣٩ هـ - ٢٠١٧ م

قياس: ١٥×١٠

عدد الصفحات: ١٦

عدد النسخ: ٥٠٠٠٠

الموقع الإلكتروني: www.imamali.net

البريد الإلكتروني: tableegh@imamali.net

موبايل: ٠٧٧٠٠٥٥٤١٨٦

در مکتب اهل بیت علیهم السلام علاوه بر ترغیب و تشویق به زیارت اولیای دین، روش پسندیده زیارت آنان نیز آموزش داده شده است تا زائر بهتر بتواند خود را از لحاظ ظاهری و باطنی آماده حضور نزد آن بزرگواران و ادای تحیت و سلام بر آنان کند و حظ بیشتری از آثار و برکات مادی و معنوی زیارت نصیبش گردد، چه در ایام حیات آن بزرگواران و چه پس از شهادتشان. نیز آدابی برای سفر آموزش داده‌اند تا ضامن خیر و سلامتی مسافر باشد.

در اینجا برخی از این آداب زیارت به همراه برخی از آداب عمومی سفر بیان می‌شود:

- ۱- سه روز روزه گرفتن پیش از سفر.
- ۲- توجه به مقام و جایگاه امامی که می‌خواهد به زیارتش رود و تأمل در کارهای نادرستی که از او سر زده و بسا به پای آن بزرگواران انگاشته شده، و

سعی در جبران آزار و اذیت‌هایی که از او به ایشان یا به خاصان و دوستان ایشان رسیده که برگشتش به آزدن ایشان است، و همه اینها ناشی است از نشنیده گرفتن سخنان این بزرگواران.

در این خصوص مناسب است یادآوری ماجرای علی بن یقطین که از شیعیان خاص اهل بیت علیهم السلام بود و در سفری به حج پس از اتمام مناسک، هنگامی که به مدینه و به در خانه امام موسی کاظم علیه السلام رفت و اذن دخول خواست تا به دیدار آن حضرت مشرف شود، امام علیه السلام او را راه نداد. در روز دوم اتفاقی حضرت را بیرون دید و علت را جویا شد که چه کوتاهی و اشتباهی از او سر زده که اجازه ورود پیدا نکرده است. حضرت به او یادآور شد که او در منصب وزیر، به ساربانی از شیعیان کوفه بنام ابراهیم جمال که میخواست با او ملاقات کند راه نداده بود. و امام علیه السلام به او خبر داد که: حق متعال خوش ندارد حجّ تو را قبول کند مگر بعد از آنکه ابراهیم تو را عفو کند.

علی بن یقطین با اهتمامش به کسب رضایت

امام علی‌س‌ا از ایشان چاره جویی کرد که الان چگونه میتواند خود را از مدینه به ابراهیم جمّال در کوفه برساند تا او را از خود راضی کند. لذا مشمول لطف خاصّ امام علی‌س‌ا شد و با ترتیبی که ایشان برای او مهیا کرد به کوفه رفت و رضایت کامل ابراهیم جمّال را بدست آورد و به مدینه بازگشت و به در خانه امام علی‌س‌ا آمد. در این هنگام حضرت او را راه داد و از او قبول فرمود.

بجاست انسان از این لطف و محبت اهل بیت علیهم السلام نسبت به شیعیان و زائران خود، و از این نعمت آشنایی با نمایندگان خاصّ خدای متعال غافل نباشد و کمال استفاده را در سبکبار نمودن خود داشته باشد. و برآستی که همین بازنگری انسان در خود و جبران اشتباهاتش ارزشمندترین بهره او از زیارت است.

۳- غسل سفر، پیش از بیرون رفتن از منزل برای سفر.

۴- گردآوردن اهل و عیال و بجا آوردن دو رکعت نماز، دعا، تلاوت آیه الکرسی، حمد و ستایش خدا،

صلوات بر پیامبر و خاندانش علیهم السلام، و به خدا سپردن خود و خانواده و اموالش.

دعای وداع:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَوْدِعُكَ الْيَوْمَ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمَالِي
وَوَلَدِي وَمَنْ كَانَ مِنِّي بِسَبِيلِ الشَّاهِدِ مِنْهُمْ وَالْغَائِبِ.
اللَّهُمَّ احْفَظْنَا بِحِفْظِ الْإِيمَانِ وَاحْفَظْ عَلَيْنَا.
اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَلَا تَسْلُبْنَا فَضْلَكَ إِنَّا إِلَيْكَ
رَاغِبُونَ.

اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ
وَسُوءِ الْمَنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَلَدِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.
اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ هَذَا التَّوَجُّهُ طَلِبًا لِمَرْضَاتِكَ
وَتَقَرُّبًا إِلَيْكَ فَبَلِّغْنِي مَا أُوْمِّلُهُ وَأَرْجُوهُ فِيكَ وَفِي
أَوْلِيَائِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ».

«خدایا من امروز خود و خانواده و مال و فرزندانم و هر که نسبتی با من دارد، چه حاضر و چه غایبشان را به تو می سپارم.

خدایا ما را در پناه ایمان به بی همتایی ات حفظ فرما

و هر آنچه مربوط به ماست نیز حفظ فرما.
خدایا ما را در مهربانی و آمرزش قرار ده، و فضل
و بزرگواریات را از ما مگیر، ما تنها تو را می خواهیم.
خدایا به تو پناه می بریم از رنج سفر، و اندوه
بازگشت، و دیدن ناخوشایندی در خانواده و مال و
فرزند، هم در دنیا و هم در آخرت.

خدایا این رو کردنم به سوی توست تا خشنودیت را
بخوایم و نزدیکی به درگاهت را، پس مرا به آنچه از
تو و اولیایت آرزو و امید درام برسان ای دلسوزترین
مهربانان.»

دعاها، اذکار و حرزهای متعددی در این خصوص
وارد شده است که برخی از آنها در کتاب مفاتیح
الجنان، فصل آداب سفر، و نیز فصل آداب زیارت
امام حسین (علیه السلام) و نیز در کتاب باقیات الصالحات
آمده است.

۵- صدقه دادن در لحظه شروع سفر.

۶- خواندن این دعا در مسیر:

«اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَسِيرِي عِبْرًا، وَ صَمْتِي تَفَكُّرًا، وَ كَلَامِي

ذِکْرًا

«خدایا مسیر سفرم را مایه پندم قرار ده، و سکوتم را مایه اندیشیدن، و سخنم را مایه یادآوری».

۷- پرهیز از کلام بیهوده در راه، بگومگو، دشمنی و کینه توزی.

۸- مشغول بودن به ذکر خدا در مسیر زیارت؛ ذکرهایی همچون «الله اکبر»، «الحمد لله»، «سبحان الله»، «لا إله إلا الله». و نیز معطر نمودن خود به صلوات بر محمد و آل محمد (علیهم السلام).

۹- تلاوت آیه الکرسی در هر شب از سفر.

۱۰- بهتر نمودن خُلق و خوی خود در سفر و آراستن خود به بردباری.

۱۱- همسانی با همسفران و پرهیز شدید از برتری دادن خود.

نقل شده است که امام سجاد (علیه السلام) سفر نمی رفت مگر با اشخاصی که او را شناسند تا بتواند به آنها کمک کند بدون آنکه حضرت را شناسند و مانع کار کردن ایشان شوند.

همچنین از اخلاق پسندیده رسول خدا ﷺ نقل شده است که در سفری با اصحاب قرار شد گوسفندی ذبح کنند، یکی از اصحاب گفت: ذبح گوسفند با من، دیگری گفت: پوست کندنش با من، دیگری گفت: پختش با من، حضرت فرمود: جمع کردن هیزم با من.

یاران گفتند: شما زحمت نکشید، ما هیزم فراهم می کنیم.

حضرت فرمودند: می دانم شما این کار را خواهید کرد، ولی من دوست ندارم که نسبت به شما امتیازی داشته باشم، زیرا خدا خوش ندارد بنده اش را ببیند که خویش را بر دوستانش برتری داده باشد.

۱۲- برای سفرش توشه و خرجی برگیرد.

از شرافت و بزرگمنشی انسان است که توشه خود را به ویژه در سفر حج نیکو گرداند. آری در سفر زیارت حضرت سیدالشهداء (علیه السلام)، برداشتن توشه از غذاها و خوراکی های لذیذ، پسندیده نیست.

۱۳- محافظت بر نمازهای واجب با شرایط و حدود

آن و بدون سبک شمردن آن در اول وقتش. رعایت این امر در سفر خیلی مهم است و متأسفانه چه بسیار اتفاق می افتد که حاجیان و زائران نمازهای واجب خود را ضایع کردند به خاطر اینکه یا در وقت بجا نیاوردند یا با تیمم بی مورد یا با نجاست جامه و بدن ادا کردند، که تمام اینها از بی مبالاتی و سبک شمردن شأن نماز است. حال آنکه در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده که نماز واجب از بیست حج بهتر است، و یک حج بهتر از خانه ای پر از طلاست که همه آن طلاها را صدقه دهند تا تمام شود.

۱۴- پس از نمازهای شکسته، گفتن سی مرتبه «سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر» را ترک مکن که نسبت به آن تأکید بسیار شده است.

۱۵- بسیار مراقب باشد که هیچ زائری را کوچک نشمارد و با هیچ زائری برخورد تند و اهانت آمیز نداشته باشد، و اگر در راهش زائری دید که از او کمک میخواهد کوتاهی نکند که بنا به فرموده ائمه علیهم السلام هر که نسبت به مؤمنی بی اعتنایی کند، او را سبک شمارد یا

خوار گرداند حق ائمه علیهم السلام را ضایع و به آن بزرگواران بی اعتنایی کرده و حرام خدای متعال را سبک شمرده است.

۱۶- کوتاه برداشتن گامها به هنگام رفتن به مشاهد مشرفه، حفظ آرامش و وقار، سر به زیر انداختن و بی اعتنایی به مغریات و آنچه در راه مانع خضوع و خشوع است.

۱۷- مراعات نظافت و پوشیدن جامه های پاکیزه و مناسب به هنگام زیارت. و بهتر است که جامه هایش سفید رنگ باشد.

۱۸- با وضو بودن در هنگام زیارت و پاک بودن بدن و جامه از هر آنچه مانع نماز است.

۱۹- غسل زیارت پیش از حضور در حرم مطهر. دعای غسل زیارت:

«بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ نُورًا وَ طَهُورًا وَ حِرْزًا وَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ سَقَمٍ وَ آفَةٍ وَ عَاهَةٍ، اللَّهُمَّ طَهِّرْ بِهِ قَلْبِي وَ اشْرَحْ بِهِ صَدْرِي وَ سَهِّلْ لِي بِهِ أَمْرِي.»

«شروع می‌کنم به نام خدا و با یاری خدا، خدایا آن را روشنی و پاک کننده و نگه دارنده و درمان از هر بیماری روحی و بیماری جسمی و هر گزند پنهان و آسیب آشکار قرار ده. خدایا درونم را با آن پاک گردان، و سینه‌ام را با آن بگشای، و کارم را با آن برارم آسان کن.»

۲۰- خوشبو نمودن خود هنگام زیارت.

البته در خصوص زیارت امام حسین (علیه السلام)، استفاده از عطر استحباب ندارد بلکه تأکید شده است که پس از نظافت جامه و وضو و غسل در آب فرات، با همان خستگی راه و آشفتگی ظاهر و پریشانی مو و گرد و غبار مسیر (فرات تا حرم)، و گرسنه و تشنه و با تواضع و فروتنی هرچه بیشتر وارد حرم شده و به حضرت سلام دهد و مشغول زیارت شود و خواسته هایش را بطلبد و بیرون رود و در آنجا اقامت نگزیند.

۲۱- ایستادن بر درگاه حرم مطهر و اجازه ورود خواستن.

توجه شود به عباراتِ اِذن دخول که زائر گواهی

می دهد به اینکه صاحب آن مرقد نورانی، او را می بیند و سخنش را می شنود و سلامش را جواب می دهد. سزاوار است انسان مقام پیامبران و امامان علیهم السلام را به یاد داشته باشد که جهان بینی درست را به بشر آموختند تا نه با ادای حق الناس، از حق خالق و لزوم شکرگزاری او غافل بماند، و نه به بهانه ادای حق الله، خود را از ادای حق الناس معاف کند.

هنگام خواندن اذن دخول باید توجه داشت که اجازه ورود به حرم اولین آموزگاران بشر را می طلبد تا با سلام و احترام به آنها و درخواست وساطت و شفاعتشان، خود را از خوی تکبر در مقابل آموزگار رهانیده باشد. صفتی که موحد شش هزار ساله ای که جزو فرشتگان شمرده می شد را از جاده توحید و شمول رحمت الهی طرد کرد.

در جمع بندی می توان اینگونه گفت که ادب زیارت اقتضا می کند انسان پیش از شرفیابی به زیارت امامان علیهم السلام ابتدا در راستای عمل به سخنان آنان و همانگونه که در ماجرای علی بن یقطین گذشت،

حقوقی که از مردم بر عهده اش است را ادا کند تا بتواند هنگام رسیدن به درگاه آن مشاهد مشرفه، امید بیشتری داشته باشد به اینکه امام شاهد و ناظر، به او اجازه ورود به حرم را بدهد و سلامش را بشنود و زیارت و احترامش به امام و آموزگارش را بپذیرد و نزد خدای متعال در پاره ای حقوق الهی برای او وساطت و شفاعت نماید.

و براستی اگر انسان هنگامی که به درگاه حرم آن بزرگواران می رسد در خود نگرد قدمهایش از رفتن باز ایستد و قلبش هراسان و چشمش گریان شود. و روح زیارت و چکیده آداب آن در همین است که انسان جایگاه امامان معصوم علیهم السلام در ابلاغ رسالات الهی به مردم و وساطت بین مردم و خالق را بشناسد و با قدردانی از این نعمت و این فرصت در دنیا، به محضر آنان در این اماکن مقدسه شرفیاب شود تا به این توشه دست یابد که خود را برای لحظه مرگ و تیزبین شدن دیدگانش و برای دیداری خوشایند با پروردگار به دور از بیم و اندوه آماده گرداند، و

در حیات جاویدش میزان سعادت و خوشی هایش را بیشتر سازد.

۲۲- بوسیدن درگاه مبارک حرم و سجده شکر برای خدا که او را به آن مکان رسانیده و او را از توفیق آن زیارت محروم نفرموده.

۲۳- هنگام وارد شدن به حرم با پای راست وارد شود، و با پای چپ بیرون آید، همچون مساجد.

۲۴- هرچه نزدیکتر شدن به ضریح مطهر و چسبیدن به آن و بوسیدنش.

این گمان که دور ایستادن ادب است و هم و غیر مطابق با واقعیت و آموزه های اهل بیت علیهم السلام است. البته یادآوری می شود که این پسندیده بودن نزدیک ضریح ماندن مربوط است به اوقات خلوت که مزاحمتی برای زائران دیگر نداشته باشد. و گرنه اصل زیارت همین است که زائر نزد مزور حضور یابد و به او سلام دهد و احترام کند، نه اینکه اگر نتوانست خود را به ضریح برساند زیارتش کامل نیست.

۲۵ - در زیارت معصومین علیهم السلام هنگام سلام دادن

و زیارت خواندن، مقابل روی معصوم بایستد که در واقع می شود پشت به قبله و رو به ضریح. و در زیارت غیر معصوم، پشت سر او و رو به قبله بایستد که ضریح بین او و قبله قرار گیرد.

۲۶- تکبیر گفتن هنگام دیدن قبر مطهر، پیش از شروع به خواندن زیارت.

در خبری است که هر که پیش روی ائمه علیهم السلام بگوید: «اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ»، برای او مقام "رضوان الله الأكبر" نوشته می شود.

۲۷- ایستادن در هنگام خواندن زیارت، اگر عذری همچون ضعف و درد کمر یا پا ندارد.

۲۸- خواندن زیارت هایی که متن آن از معصومین علیهم السلام رسیده، مانند زیارت جامعه و زیارت آمین الله.